

O t. zv. produktivní inflaci.

Prof. dr. C. Horáček.

Jednou z četných stinných stránek papírové měny jest neutuchající a stále oživovaný spor o deflaci a inflaci, lépe řečeno spor o to, co jest prospěšnější, má-li měna stoupati či klesati, spor, který za platnosti zlaté měny jest nemožný. Vlastně oba tábory při tom mluvivají o stabilisaci měny, ale rozdíl jest v tom, že deflacionisté si představují tuto stabilisaci, pokud vůbec jest při papírové měně možna, při kursu hodně vysokém, inflacionisté pak při hodně nízkém. Tento boj o deflaci a inflaci není dnes jen u nás. Byl svého času veden ve formách daleko ostřejších i v Americe a rozhodoval tam dokonce o volbě presidentů. Bude všude, kde zahnízdilo se papírové měnové hospodářství, a bude zpravidla okrašlován předstíráním zájmů národohospodářských, ačkoliv vlastním podnětem jeho jest vždy soukromý prospěch interesentů ze stoupání nebo klesání měny, jenž vybočuje nakonec v zíštnou spekulaci.

Zde budíž poukázáno k jednomu mylnému argumentu, kterým také u nás někdy inflace se omlouvá, ba přímo požaduje a jaksi popularisuje, zejména v kruzích dělnických. Tvrdí se, že rozeznávat třeba mezi inflací neproduktivní a produktivní. První nutno zavrhnouti, ale druhou vitati. Co se pak rozumí produktivní inflaci?

Jsou to ony papírové peníze, které vydává stát k účelům investičním, k stavbě obytných budov, železnic, podpoře průmyslu a pod. Takovými papírovými penězi, přicházejicími do oběhu, podporuje se prý produktivnost, podněcuje podnikání, zvelebuje průmysl a tržba, zmirňuje a odstraňuje nezaměstnanost, oživuje stavební ruch a tím zároveň řeší i bytová otázka. Měna snad tím přechodně poklesne, ale zvýšený vývoz do ciziny a zlepšená tržební bilance působí zase směrem opačným. Stoupají výdělky, mzdy a zisky. A konečně úhrada papírových peněz takto vydaných jest zde prý také. Nepozůstává sice ve zlatém kovu, ale jiných statcích produktivních, v budovách, investicích, což jsou

hodnoty daleko užitečnější, než mrtvé zlato nahromaděné ve sklepích cedulové banky. Takové a podobné jsou důvody, které uváděny bývají ve prospěch inflace t. zv. produktivní a které zdánlivě mohou se velmi zamlouvati.

Ale naproti tomu třeba uvážiti toto: Každá inflace, to jest každé rozmnožení zásoby papírových peněz, kterému není úhradou buď drahý kov aneb krátkodobé soukromohospodářské pohledávky cedulové banky z obchodů eskontních a lombardních, které není tedy vyvoláno soukromou komerční potřebou pro zvýšení oběživa, nýbrž finanční potřebou státu, jest rozmnožení nepružné, převyšující skutečnou normální potřebu. Každé takové rozmnožení musí následkem toho působiti nepříznivě na hodnotu a kupní sílu měny, jak na trhu domácím ve směru stoupání cen, tak i na bursách zahraničních, docházejíc výrazu v klesání kursu domácí měny a v stoupání kursu cizích devis. Na účelu, k jakému takového rozmnožení papírových peněz se užije, podstatně nezáleží. Dojista neproduktivní jich použití, ku př. k účelům válečným, neb hrazení chronických schodků finančního hospodářství, jest daleko škodlivější a pro celé státní hospodářství osudnější. Ale ani t. zv. produktivní jich upotřebení neobejde se bez nepříznivých účinků na měnu státu. Také investiční náklady a produktivní výdaje mají býti hrazeny výhradně a jedině jen buď z pramenů daňových, aneb, není-li to z důvodu příliš vypjatého zatížení daňového možné, z výpůjček především doma, v nutnosti i v cizině uzavřených. To jest cesta sice méně pohodlná a svízelnejší než tisk státověk, ale cesta jedině správná.

Další omyl spočívá v tom, že úhrada bankovek nebo státověk by záležeti mohla v nějakých hodnotách nemovitých, budovách, pozemcích atd. Bankovka při spořádané kovové měně má býti kdykoliv směnitelná za drahý kov, proto jen kov neb krátkodobé, likvidní pohledávky hodí se za její úhradu. Nelze přece směňovati bankovky za pozemky a nemovitosti. Výdej bankovek jest krátkodobý pasivní obchod cedulové banky, kterému odpovídati musí zase obchod aktivní krátkodobý: eskont směnek a lombard cenných papírů. Zástavy nemovitostí jsou dlouhodobým aktivním obchodem bankovním a jich povaze odpovídá zase dlouhodobý pasivní obchod, jako jest výdej zástavních listů hypotečními emisními ústavy. To jsou věci všeobecně známé a každý dosavadní pokus založiti výdej papírových peněz na nějaké úhradě nemovité, nehybné a nelikvidní ztroskotal, poněvadž právě papí-

rové peníze jsou nejhybnějším a nejlikvidnějším živlem celého dění hospodářského.

Nelze tedy ani t. zv. produktivní inflaci pokládati národo-hospodářsky za prospěšnou. Dovede snad zdánlivě na čas oživiti podnikavost, zvýšiti export, zmírniti nezaměstnanost, ale tyto její účinky přestanou, jakmile poklesem měny a zvýšením domácích cen a mezd vyrovna se disparita kupní síly měny doma a kursu jejího v cizině. V tom okamžiku nastane nová krise, horší stavu dřívějšího. Novou inflaci nastane zase přechodné ulehčení, ale zase s novou reakci. A tak to jde dále, se stupně k stupni, jak to ukazuje živý příklad Rakouska a Německa. Jen ti, kdo v tomto řítění se do neznámé hlubiny vidí národochospodářský prospěch celku, mohou doporučovati a hájiti inflaci.

□ □ □

Základní zákon berní.

K diskusi: Dr. Vilém Funk.

Dne 23. prosince 1919 vstoupil v Německu v působnost říšský zákon o dávkách (Reichsabgabenordnung) z 13. prosince téhož roku, jímž zavedena řada všeobecných zásad pro daně, jež vybírají se zcela neb z části ve prospěch říše. V zákoně tomto sestaveny veškery předpisy o organisači úřadů finančních, o jejich místní a všeobecné příslušnosti, o vzniku a dospělosti nároků berních, o způsobilosti k jednání, o zastupování, plné moci a ručení, dále o zániku závazků berních (zejména placením a promlčením), o náročích náhradních, o zjišťování hodnoty, o řízení berním (zejména o právech a povinnostech poplatníků, úřadů a osob jiných), o prostředcích opravných, vymáhání dávek a konečně jednotné předpisy o formálním a materielním právu trestním. Zákon, vyplňující 463 paragr., uvádí způsobem soustavným zásady všeobecného práva berního v obj. smyslu, jest, pokud mi známo, prvním dílem toho druhu a může nazván býti základním zákonem berním. Snad jest v něm mnoho zbytečně rozvleklého a mnohé, co bylo by lze podrobiti důvodné kritice, však ten, kdo ví, s jakými, a to možno říci bez nadsázky, obrovskými obtížemi spojeno jest, jak pro praxi, tak i pro theorii, ovládnouti a vyvoditi všeobecné zásady práva berního, roztroušené v spoustě zákonů, dovede oceniti a pochopiti velký význam tohoto díla zákonodárného. A není to snad zásadní snaha nápodobení vzorů ciziny, ale diktát, který vyvolává skutečná potřeba, řeknu-li, že to, co uskutečněno bylo v Německu, doporučovalo by se, třeba ne v doslovu, ale s jistými obměnami, zavést i u nás.